

Exam. Code : 214802

Subject Code : 5795

M.A. Music (Instrumental) 2nd Semester
AESTHETIC STUDY OF INDIAN MUSIC

Paper—V

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—100

Note :—(1) Attempt **FIVE** questions in all.

(2) Question No. 1 is compulsory, which consists of 20 objectives type questions, carrying 1 mark each.

(3) All questions carry equal marks.

1. Write in 2 lines each on the following terms in context with aesthetics :—

(i) Rasa

(ii) Raga Ragini

(iii) Creativity

(iv) Taal

(v) Nayak-Nayika

(vi) Write names of two Ragas having same notes.

(vii) Write four lines on Taal in generating aesthetics in music.

(viii) Write four lines on Raga-Ragini chitran.

Give one example of each of the following instruments used in film background music :—

(ix) Sitar

(x) Flute

(xi) Shehnai

(xii) Sarangi

(xiii) Tabla

(xiv) Violin

Write in 2 lines on each of the following relations :—

(xv) Raga with Season.

(xvi) Raga with Time.

(xvii) Raga with Rasa.

(xviii) Raga with Creativity.

(xix) Raga with Aesthetics.

(xx) Aesthetical elements in music performances.

20×1=20

2. Do you find any relation of Ragas with season and time ?
Support your answer with examples. 20
3. Write an essay on Raga and Rasa. 20
4. What is the relevance of Raga-Ragini chitran in strengthening the relationship of Ragas with emotions ? 20

5. Explain meaning, definition and principles of aesthetics in the context of music. 20
6. What do you understand by Nayak-Nayika Bhed ? Write in detail. 20
7. 'Indian musical instruments have great impact in film background music'. Explain it with examples of different instruments. 20
8. What is the role of Taal in generating aesthetics in music. 20

(Punjabi Version)

- ਨੋਟ :—
- (1) ਸਾਰਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
 - (2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰਬਰ 1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 20 ਵਸਤੁਨਿਸ਼ਠ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।
 - (3) ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਸਮਾਨ ਹਨ।
1. ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਉਪਰ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੋ :
- (i) ਰਸ
 - (ii) ਰਾਗ ਰਾਗਿਨੀ
 - (iii) ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ
 - (iv) ਤਾਲ
 - (v) ਨਾਇਕ-ਨਾਇਕਾ
 - (vi) ਇੱਕੋ ਜਿਹੇ ਨੋਟਸ ਵਾਲੇ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਨਾਂ ਲਿਖੋ।
 - (vii) ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਤਾਲ 'ਤੇ ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੋ।

(viii) ਰਾਗ ਰਾਗਿਨੀ ਚਿਤਰਨ ਤੇ ਚਾਰ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੋ।
ਫਿਲਮ ਦੇ ਪਿੱਠਭੂਮੀ ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ
ਵਾਦਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿਉ :

(ix) ਸਿਤਾਰ

(x) ਬੰਸਰੀ

(xi) ਸ਼ਹਿਨਾਈ

(xii) ਸਾਰੰਗੀ

(xiii) ਤਬਲਾ

(xiv) ਵਾਇਲਨ।

ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸੰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਤੇ ਦੋ ਲਾਈਨਾਂ ਲਿਖੋ :

(xv) ਮੌਸਮ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ

(xvi) ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ

(xvii) ਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ

(xviii) ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ

(xix) ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗ।

(xx) ਸੰਗੀਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਤੱਤ।

20×1=20

2. ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੌਸਮ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ
ਦੇਖਦੇ ਹੋ ? ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਜਵਾਬ ਦਾ ਸਮਰਥਨ
ਕਰੋ। 20
3. ਰਾਗ ਅਤੇ ਰਸ ਤੇ ਇੱਕ ਲੇਖ ਲਿਖੋ। 20

4. ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਰਾਗਾਂ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਰਾਗ-ਰਾਗਿਨੀ ਚਿਤਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਗਿਕਤਾ ਕੀ ਹੈ ? 20
5. ਸੰਗੀਤ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਦੇ ਅਰਥ, ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
6. ਨਾਇਕ-ਨਾਇਕਾ ਭੇਦ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਵਿਸਤਾਰ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ। 20
7. 'ਭਾਰਤੀ ਸੰਗੀਤ ਵਾਦਯੰਤਰਾਂ ਦਾ ਫਿਲਮਾਂ ਦੀ ਪਿੱਠਭੂਮੀ' ਤੇ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਵੱਖ-ਵੱਖ ਵਾਦ ਯੰਤਰਾਂ ਦਾ ਉਦਾਹਰਣ ਦੇ ਕੇ ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 20
8. ਸੰਗੀਤ ਵਿੱਚ ਸੁਹਜਸ਼ਾਸਤਰ ਨਿਰਮਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਤਾਲ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਕੀ ਹੈ ? 20

(Hindi Version)

- ਨੋਟ :— (1) ਸਭੀ ਮੈਂ ਸੇ ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
- (2) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੰਖਿਆ 1 ਅਨਿਵਾਰਯ ਹੈ, ਜਿਸਮੇਂ 20 ਵਸਤੁਨਿ਷ਟ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹੈਂ ਤਥਾ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਾ 1 ਅੰਕ ਹੈ।
- (3) ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹੈਂ।
1. ਸੌਂਦਰਯਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਸੰਦਰਭ ਮੇਂ ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਮੇਂ ਸੇ ਪ੍ਰਤਯੇਕ ਪਰ ਦੋ ਪੱਕਿਤਯਾਂ ਲਿਖੇਂ :
 - (i) ਰਸ
 - (ii) ਰਾਗ ਰਾਗਿਨੀ
 - (iii) ਰਚਨਾਤਮਕਤਾ
 - (iv) ਤਾਲ
 - (v) ਨਾਯਕ-ਨਾਯਿਕਾ
 - (vi) ਏਕ ਸਮਾਨ ਨੋਟ ਵਾਲੇ ਦੋ ਰਾਗਾਂ ਕੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇਂ।

(vii) संगीत में सौंदर्यशास्त्र बनाने में ताल पर चार पंक्तियां लिखें।

(viii) राग-रागिनी चित्रण पर चार पंक्तियां लिखें।

फिल्म पृष्ठी भूमि संगीत में इस्तेमाल किए गए निम्नलिखित वाद्यों का एक उदाहरण दें :

(ix) सितार

(x) बांसुरी

(xi) शहनाई

(xii) सारंगी

(xiii) तबला

(xiv) वायलिन।

निम्नलिखित संबंधों में से प्रत्येक पर दो पंक्तियां लिखें :

(xv) मौसम के साथ राग

(xvi) समय के साथ राग

(xvii) रस के साथ राग

(xviii) रचनात्मकता के साथ राग

(xix) सौंदर्यशास्त्र के साथ राग

(xx) संगीत प्रदर्शन में सौंदर्यशास्त्र तत्व।

20×1=20

2. क्या आप मौसम और समय के साथ रागों का कोई संबंध देखते हैं ? उदाहरणों के साथ अपने उत्तर का समर्थन करें।

20

3. राग और रस पर एक निबंध लिखें।

20

4. भावनाओं के साथ रागों के संबंध को मजबूत बनाने के लिए राग-रागिनी चित्रण की प्रासंगिकता क्या है ? 20
5. संगीत के संदर्भ में सौंदर्यशास्त्र के अर्थ, परिभाषा और सिद्धांतों की व्याख्या करो। 20
6. नायक-नायिका भेद से आप क्या समझते हैं ? विस्तार से लिखें। 20
7. 'भारतीय संगीत वाद्ययंत्रों का फिल्म पृष्ठभूमि संगीत में काफी प्रभाव है।' विभिन्न वाद्यों का उदाहरण देकर इसकी व्याख्या करो। 20
8. संगीत में सौंदर्यशास्त्र निर्माण करने में ताल की भूमिका क्या है ? 20